

Sexologi

Nr. 4, 2007. Elektronisk utgave, årgang 1.
Et magasin for det sexologiske fagmiljøet.

Innhold

Lederartikkel	2
Leder NFKS.....	3
Sex på blå resept.....	4
Seksuelle overgrep mot barn med funksjonshemning.....	6
Masturbering	13
Privatseksualitet i parforholdet.....	17
Porno som litterær sjanger.....	20
SUSS 20 års-jubileumsseminar.....	23

Leder:

Er vi blitt friere?

Av Margrete Wiede Aasland

Jeg underviser mye for foreldre og personale i barnehager, for skoleelever fra femte til tiende klasse, på foreldremøter, for ansatte på skoler, kommuneansatte, og ansatte i private og kommunale institusjoner, på ungdomshjem og barnehjem.

De siste seks årene har jeg undervist for ca 30 000 personer. De fleste av dem er studenter ved høyskoler og universitet rundt omkring i Norge. I tillegg til undervisning er det etterspørsel etter veiledning - hvordan man kan møte barn og unges seksualitet? Eller hvordan de skal takle at små barn onanerer åpenlyst? Ofte ønskes det også råd knyttet til hvordan man kan takle sin bekymring om et barn eller ungdom utsettes for seksuelle overgrep. Jeg synes det er flott at arbeidstakere og private søker råd og veiledning.

Seksualitet og naken kropp, er, enten vi liker det eller ikke, ennå fylt av masse tabu. Da jeg underviste noen elever for kort tid siden, tok noen av guttene i femte klasse opp hånden sin, votten eller hetten foran hele fjeset da jeg viste en strek tegning av en naken mann og en kvinne i min powerpointpresentasjon. Til slutt ba de meg ta bort bildet fordi det var så ekkelt og flaut å se på. Jeg skulle blant annet fortelle dem hvordan barn blir til. Jeg fortalte ikke om blomster og bier, men om to mennesker som var glade og forelsket i hverandre. To mennesker som ble kåte, og pappaen sin tiss som ble glad og stiv og hadde så lyst til å besøke mammatissen. Mamma sin tiss ble myk og våt, og hadde så lyst på besøk av pappatissen. Så koste de "flyktelig" masse og så ble du skapt. Det ble helt stille, musestille. De fleste satt med åpen munn.

**Vennlig hilsen
Margrete Wiede Aasland
Avtroppende redaktør i Sexologi**

Mange lærere og foreldre synes dette er et tema det er svært vanskelig og snakke om, og slik er det alle har blitt -

nesten i hvert fall.

Lærere forteller at barn dusjer med boksershorts eller truser etter kroppsoving. Jeg så et bilde fra en lokalavis fra ca. 1955. Skolen hadde fått svømmebasseng, og rundt kanten sto mange tiåringer, gutter og jenter, nakne og smilte stolt og viste fram skolens nye svømmebasseng. Et slikt bilde ville vi ikke fått i noen lokalavis i dag. Vi er ikke blitt friere.

Kan noen gi meg svaret på hvorfor det er blitt sånn? Vi dusjet da uten klær før, uten å tenke over det.

Jeg tror ikke svaret kun ligger i at det er så mye fokus på seksuelle overgrep.

Vi vet at reklame og tynne modeller, MTV, filmer og media påvirker oss. Men vi har ikke nådd inn med vær glad i kroppen din, nyt seksualitet, snakk om sex osv. Formidler vi det feil? Formidler vi som jobber med seksualitet kun for og til hverandre? Glemmer vi ofte grasrota og enkel folkeopplysning? Setter vi i det sexologiske miljøet også seksualitet på en slags pidestall - blir vi ovenifra og ned, selvhøytidelige? Ikke vet jeg. Vi holder på, og har langt igjen. Det er noe her jeg ikke skjønner, jeg vet naturligvis at noen har fått det bedre, men vil gjerne ha en diskusjon på dette - og et svar naturligvis. Kanskje vi kan finne svaret sammen.

Lyst og glede

Av Knut Hermstad, leder NFKS

I sexologisk praksis er lystproblemer blitt en av de vanligste årsakene til at klienter ber om hjelp. Om dette betyr at flere enn før sliter med seksuell lyst er ikke godt å si, viktigere er det at problemet nå etter hvert kommer på dagsorden. Seksualiteten har stor betydning for både helse og livskvalitet, det gjelder enten vi har en partner eller lever alene. Selvfølgelig, identitet og livslyst er på avgjørende vis relatert til seksualiteten i all dens mangfoldighet.

Det kan synes paradoksalt at så mange mennesker har problemer med lysten i en tid som ellers går for å være både åpen og fordomsfri. Kanskje lever de seksualnegative holdningene likevel sitt skjulte liv i kulissene? Det er i alle fall ikke lenge siden det var en skam å få barn uten å være gift; i homofildebatten blir det av og til hevdet at sex mellom mennesker av samme kjønn er i "strid med naturen", og den katolske kirke har aldri gitt opp sin motstand mot prevensjon. Heller ikke skal vi undervurdere effekten av det sterke fokuset på seksuelle overgrep, et fokus som i noen tilfeller etterlater et inntrykk av at seksualiteten er noe stygt og farlig. Selv om nytelse og glede holdes frem som et ideal i vår kultur, er det samtidig en markert tvetydighet å spore: Gleden har sin plass, men det må ikke bli for mye av den.

God sex binder mennesker sammen på en sterkere måte enn nesten noen andre erfaringer. Det er ikke sikkert at et skrantende forhold kan

repareres bare ved sex, men muligheten for å hjelpe par som sliter er ofte mye bedre dersom de har et velfungerende, felles seksualliv. Ikke bare skaper det økt samhold, det bidrar også til å dempe negative følger av konflikter og motsetninger.

Det er mange faktorer som bidrar til å sette seksualiteten i klemme, ovenfor er noen av dem nevnt. Men pendelen kan også slå i motsatt retning: Fra en tvetydig holdning til nytelse og glede, til en holdning som går ut på at livet ikke har noen mening dersom og prestasjonsangst. Mennesker som fra før er usikre på seg selv blir i slike tilfeller enda mer usikre på om de har noe å tilby sin partner. Eller de føler at de blir sammenlignet med andre, og at de faller gjennom.

Lyst handler om forventninger og om sanser som er åpne for å ta imot inntrykkene fra de erfaringer vi gjør. Glede handler om å bevare og videreutvikle disse erfaringene. Derfor er både lysten og gleden størrelser det er vanskelig å få tak i dersom vi jakter på dem. Et godt råd er det i

stedet å åpne seg for det gode som dukker opp i vår vei – enten det er et nytt menneske, nye sider ved vår partner, eller noe positivt ved oss selv. Muligheten til å erfare lyst og glede er i stor grad et spørsmål om våre holdninger og våre forventninger. Men ikke bare det. Det kan godt være at vi trenger profesjonell hjelp – for eksempel fra

en klok og velkvalifisert sexolog. Slik hjelp finnes, heldigvis.

For sexologforeningen blir det en utfordring å bidra til at terskelen er lavest mulig for alle dem som har behov for hjelp og bistand. Like viktig er det å holde frem at seksualiteten er en uuttømmelig kilde til lyst og glede.

Sex på blå resept

Tekst og foto: Raymond Mortensen

Jeg har i år hatt gleden av å delta på sexologikongress i Sydney. WAS 2007 var, for meg som lege, et spennende møte med en side ved menneskenaturen som vi lærte lite om under studiene. Jeg studerte i det katolske landet Østerrike, men jeg vet at det nå er blitt bedre ved mange av dagens fakulteter.

Tilbake til WAS. Jeg ble særlig imponert over første dagens tema - helsefordelene ved seksuell aktivitet. Spørsmålet var: fører god helse til god sex, eller gjør god sex deg sunnere?

Så ble det en gjennomgang av studier fra de forskjelligste medisinske spesialiteter hvor en hadde forsket på sammenheng mellom sex og helse.

Konklusjonen var at både partnersex og masturbasjon fremmer livslengde, immunitet, reduserer smerte, og reduserer risiko for hjertesykdom og kreft.

Slå den!

De vitenskapelige studier som ble fremført viste signifikante forskjeller på livslengde til menn som hadde 2 orgasmer i uka, og de som ikke praktiserte sex.

Det ble vist opptil 15 % redusert risiko for å dø av hjertesykdom. En viste til sammenheng mellom testosteron og oxytocin nivået i blodet etter orgasme som forklaring til denne positive virkning.

Noe vanskeligere å kjøpe var teoriene om at orgasmer og samleie reduserer risiko for kreftsykdommer.

Kvinner synes å bruke mannens sæd til mer enn befruktning. Kvinner som har samleie uten kondom har lavere depresjons score i undersøkelser, og mindre suicid, samt mer regelmessig menstruasjon.

Sædvæsken inneholder antigen som reduserer kvinnens risiko for å utvikle brystkreft, og hyppig ejakulasjon reduserer mannen risiko for å utvikle prostatakreft.

Sæden inneholder prostaglandiner som man mener gir disse effektene. Mer jordnært er erkjennelsen av at orgasme er den beste sovemedisin og smertedemper.

"Ja, kjære gjerne i kveld for jeg har slik hodepine". Vi er godt skolerte i samleiets smitterisiko. Nå er tiden moden for å bruke samleiet som et terapeutisk middel både for sosial, emosjonell, kroppslig og åndelig helse.

I min praksis som urolog kommer jeg i kontakt med mennesker som har sykdommer i urinveiene og kjønnsorganene. Men også mennesker med smerter i underlivet uten at en kan påvise sykdom. Det er alltid en seksuell undertone i tilstandene.

Vi mennesker trenger kroppskontakt. Det kan være en klem, et håndtrykk eller en stryk på skulderen, og sterkest av alle kroppskontakter samleie.

Vi har sett at vitenskapen dokumenterer den terapeutiske virkning av orgasmen.

Min erfaring er at mennesker som har regelmessige orgasmer sjeldnere har smertefulle muskelspenninger i bekkenet, og mindre blæreproblemer. Å hjelpe mennesker til å finne tilbake til sin orgasme er en terapeutisk handling. Seksualiteten er grunnlaget for nytt liv, men også en kraft som vedlikeholder liv.

Til slutt vil jeg få dele med dere pave Benedict XVI ord om seksualiteten:

Sexual love is ". . . a kind of intoxication, the overpowering of reason by a 'divine madness' which tears man away from his finite existence and enables him, in the process of being overwhelmed by divine power, to experience supreme happiness"

Pope Benedict XVI in his first encyclical entitled *On Christian Love* (2005)

Seksuelle overgrep mot barn med funksjonshemning

Av forsker Marit Hoem Kvam

(Artikkelen ble publisert i *Sexologi* 02/2007, men deler av teksten manglet.

Derfor blir den trykket på nytt).

Innledning og definisjoner

Som alle sexologer vet, skal seksuelle handlinger i utgangspunktet være gode situasjoner for de involverte. Men iblant kan en seksuell situasjon være sterkt uønsket, og meget traumatisk, sett fra den ene partens side. Grunnen kan være at det foreligger et seksuelt overgrep.

Seksuelle overgrep kan forekomme både overfor barn og voksne. Men ettersom barn vil forstå lite av

sammenhengen, er det ofte barn man tenker på når man snakker om seksuelle overgrep. Denne artikkelen vil ta for seg seksuelle overgrep mot sterkt hørselshemmede/døve og sterkt synshemmede/blinde barn og unge, og sammenligne resultatene med funn i den vanlige befolkningen.

I pedagogisk og psykologisk litteratur benyttes ofte følgende definisjon på seksuelle overgrep (se Kvam, 2000a, s. 21):

Med seksuelle overgrep eller seksuell utnyttning av barn og unge menes at avhengige og utviklingsmessig umodne barn eller ungdommer trekkes inn i seksuelle aktiviteter som de ikke fullt ut forstår, som de ikke har tilstrekkelig kunnskap eller

erfaring til å gi sitt begrunnede samtykke til, eller som krenker familierollens seksuelle tabuer.

Denne definisjonen peker på at barn aldri vil ha tilstrekkelige kunnskaper til å kunne gi sitt begrunnede samtykke til en seksuell handling med en voksen som ønsker egen seksuell tilfredsstillelse. Definisjonen vil også inkludere utviklingshemmede med en modningsalder som er lavere enn deres nominelle alder.

Definisjonen har som utgangspunkt barnets og/eller familiens opplevelser av handlingen. Ettersom barnets og/eller familiens, reaksjoner på seksuelle overgrep vil variere, blir det vanskelig å benytte denne definisjonen når man skal se på forekomsten (prevalensen) av seksuelle overgrep. For eksempel kan noen barn bli fryktelig reddede ved å se en blotte, mens andre vil ta det mer med ro.

Politiet og påtalemyndighetene derimot vil ha den strafferettslige situasjonen som utgangspunkt når de definerer hva som er et seksuelt overgrep. Den norske straffeloven skiller mellom tre begreper med ulike strafferammer i forhold til alvorlighetsgrad.

- **Seksuell atferd** gjelder handlinger som ikke involverer fysisk kontakt mellom overgriper og barn. Det kan være blotting, kinking, visning av pornofilmer eller krenkende muntlige ytringer.
- Ved en **seksuell handling** er det fysisk kontakt mellom overgriper og barn. Inn under dette begrepet kommer erotisk kyssing, overgriperens berøring av barnets bryster eller kjønnsorgan (tukling), eller det at overgriperen får barnet til å berøre sitt eget kjønnsorgan.
- Mest alvorlig er **seksuell omgang**, som innbefatter vaginalt, analt eller oralt samleie, masturbasjon av andres kjønnsorgan, eller inntrenging av fingre og gjenstander i barnets anal- eller vaginalåpning.

Lovens definisjoner har relativt klare grenser for ulike typer overgrep. I en forskningsmessig sammenheng er det derfor ofte politiets grenser som blir benyttet når forekomsten av seksuelle overgrep skal kartlegges.

Seksuelle overgrep som samfunnsproblem

Seksuelle overgrep mot barn ble lenge regnet som et marginalt problem fordi man anså slike overgrep som sjeldne. Så sent som på 1950-tallet gjennomførte forskeren Weinberg (1955) en større omfangsundersøkelse i USA, hvor han konkluderte med at problemet var ubetydelig: Årlig ville det være kun ett tilfelle av incest blant en million barn! Etter hvert som forskningen på temaet ble grundigere, kom man til helt andre resultater. Gorey & Leslie (1997) foretok en større analyse av 16 undersøkelser, alle gjennomført i USA og Canada i løpet av de siste 25 årene. Når de kun inkluderte resultater fra studier som viste *fysisk kontakt* mellom overgriper og barn, mente de å kunne si at 12-17 % av jentene og 5-8 % av guttene i Nord-Amerika var utsatt for overgrep før fylte 18 år.

Også i Norden ble det gjennomført slike undersøkelser. I Sverige fant Rädde Barnen (1983) at 9 % av jentene og 3 % av guttene var utsatt for overgrep med fysisk kontakt, mens tilsvarende tall fra Danmark (Leth og medarbeidere, 1988) var henholdsvis 14 % og 7 %. I Norge fant Statens Institutt for Folkehelse (Folkehelsa) 13 % og 7 % (Tambs, 1994).

Selv om det er noen små forskjeller i konklusjonene, kan man uansett si at det er en høy forekomst av seksuelle overgrep mot barn i alle land. Nå internasjonal forskning videre viser at alvorlige seksuelle overgrep mot barn vanligvis gir store negative konsekvenser, både på kort og lang sikt, må man kunne si at seksuelle overgrep mot barn representerer et samfunnsproblem.

Blir barn med funksjonshemning utsatt for seksuelle overgrep?

Etter at forskningen på seksuelle overgrep mot barn generelt hadde pågått noen år, begynte fagfolk og forskere å tenke på at også barn og unge med funksjonshemning kunne bli utsatt. Det var først og fremst USA og Canada som var pionerer også på dette feltet, men senere har også europeiske forskere deltatt. Redd Barna ga undertegnede midler til å foreta en analyse og oversikt over hva som var gjort (Kvam, 1995). De aller fleste undersøkelsene viste at barn med funksjonshemning var 2-3 ganger mer utsatt (for eksempel Sullivan et al, 1987; Crosse, 1993; Sobsey & Mansell, 1994).

Hvordan situasjonen var i Norge, visste man imidlertid lite om. En studie ved norske sykehus, støttet av Redd Barna, ble derfor satt i gang som den første større studien (Kvam, 1998). Den viste at av ca.1300 barn som var kommet til norske sykehus med mistanke om mulig overgrep i perioden 1993-95, var det kun 1.8 % som hadde en større funksjonshemning, altså langt færre enn en skulle forvente ut fra antall barn med funksjonshemning i landet. Videre ble det funnet at barna med funksjonshemning var eldre enn de ikke-funksjonshemmede da de kom til undersøkelse, og de fikk oftere diagnosen 'sannsynligvis utsatt'. Konklusjonen på denne undersøkelsen ble dermed at omsorgspersoner ikke ser signalene på seksuelle overgrep når et barn er funksjonshemmet. En potensiell overgriper vil kunne benytte seg av dette, og man kan risikere at overgrepene fortsetter i årevis uten å bli avdekket. Det er derfor sannsynligvis store mørketall når det gjelder seksuelle overgrep mot funksjonshemmede barn.

Hvordan viser barn at de utsettes for seksuelle overgrep?

Barn som utsettes for seksuelle overgrep, vil reagere på ulike måter. Noen ganske få forteller om overgrepet. Andre blir innesluttet, mister appetitten, sover urolig og har mareritt, gråter mye, mister sitt tidligere gode humør, vil ikke leke med vennene sine, blir mindre opptatt av å bli flinke og gjøre sitt beste, virker klengete, engstelige. Atter andre reagerer med utagerende atferd, virker frekke og slemme og har et ordforråd som ikke stemmer med barndommens språk. Seksualisert atferd er ikke sjelden å se. Også barn med funksjonshemning reagerer slik.

Når et barn viser slik atferdsendring, vil man vanligvis forsøke å finne grunnen. Man ser om det er noe i nærmiljøet som plager barnet, og tanken på mobbing og trakassering vil være nærliggende. Kanskje begynner man å tenke på seksuelle overgrep og prøver å finne mer ut av hvem barnet er sammen med?

Når det gjelder barn med funksjonshemning, tenker man annerledes. Ofte vil man forklare alt med funksjonshemningen. Man tenker at 'barnet blir antakelig mobbet fordi det er funksjonshemmet', eller vi sier at 'hun forstår nå at hun aldri skal bli som andre', eller 'han er i dårlig humør fordi han skal til legen og opereres'. Derfor risikerer man at barn med funksjonshemning reagerer på lignende måter. Som sykehusundersøkelsen viste, oppdager man vanligvis ikke seksuelle overgrep mot barn med funksjonshemning før overgrepene har foregått over lang tid. At det har forekommet mange seksuelle overgrep mot døve og mot blinde

barn i Norge, vil framgå av de to undersøkelsene som her vil bli beskrevet.

To undersøkelser blant funksjonshemmede i Norge

Takket være samarbeid med Redd Barna og støtte fra Stiftelsen Helse og rehabilitering, har undertegnede kunnet gjennomføre to undersøkelser om seksuelle overgrep blant norske barn med funksjonshemming. Den ene omhandlet døve og blir i det følgende omtalt som *døveundersøkelsen* (Kvam, 2001b). Den andre studien hadde synshemmede som målgruppe, og blir i det følgende omtalt som *blindeundersøkelsen* (Kvam, 2003). Her vil resultatene fra disse undersøkelsene bli presentert og sammenlignet med tall fra Folkehelsas undersøkelse (Tambø, 1994).

Metode

Både døveundersøkelsen og blindeundersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av et spørreskjema. Skjemaet bygget på et skjema som Folkehelsa hadde benyttet i den generelle befolkningen noen år tidligere. Døve fikk et språklig forenklet skjema, med mulighet for å få det også på video med tegnspråk. Synshemmede fikk spørsmålene både på storskrift, punktskrift, lyd-kassetts og diskett for PC. Det hele ble sendt ut anonymt til henholdsvis Døveregisterets og Blindeforbundets medlemsliste til medlemmer over 18 år.

Spørreskjemaet hadde til hensikt å framskaffe informasjon om følgende:

1. forekomsten av seksuelle overgrep i barndommen/ungdomstiden blant døve og synshemmede barn

(typer seksuelle overgrep, barnets alder første og siste gang det opplevde de ulike typene overgrep, hvor det hendte, og hvor ofte det hendte),

2. karakteristika ved overgrepet (kjønn, alder, posisjon, hørende/døv, seende/blind, samt bruk av vold),
3. beskrivelse av mulige risiko- eller beskyttelsesfaktorer (kjønn, skolesituasjonen, venner, mobbing, foreldrerelasjon og kommunikasjonsferdigheter).

Hvem svarte?

Det kom inn 432 svar fra døve og 502 fra synshemmede. For å kunne sammenligne med Folkehelsas tall er det kun tatt med svar fra aldersgruppen 18-65 år. Videre er det bare tatt med de som ble hørsels- eller synshemmet i barndomstiden. Det gjaldt 302 døve og 333 synshemmede. Av de døve hadde 16 % gått kun i vanlig skole, mens det gjaldt 78 % av de synshemmede. Henholdsvis 66 % av de døve og 13 % av de synshemmede hadde gått i spesialskole, mens resten hadde vært elever i begge skoleslag.

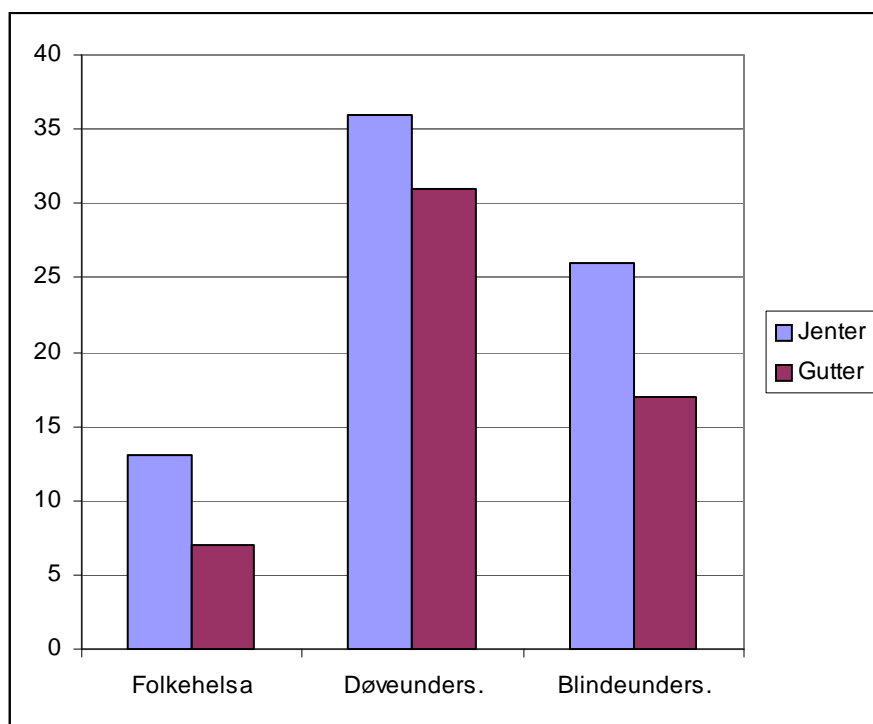
Seksuelle overgrep i barndommen

Til sammen 44 % av de døve og 22 % av de synshemmede svarte at de var utsatt for seksuelle overgrep med fysisk kontakt i barndommen, mot Folkehelsas 14 %. I tabell 1 er det mest alvorlige overgrepet registrert. Det betyr at en person som har opplevd alle tre typene overgrep, bare er registrert på *samleie*. Desimaler er ikke tatt med.

Tabell 1: Det mest alvorlige overgrepet (i prosent av N) hos ikke-funksjonshemmede jenter (N = 1063), døve jenter (N = 177), synshemmede jenter (N = 172), ikke-funksjonshemmede gutter (N = 787), døve gutter (N = 125) og synshemmede gutter (N = 161)

	JENTER			GUTTER		
	Ikke-funksj.h.	Døv	Synshemmet	Ikke-funksj.h.	Døv	Synshemmet
Erotisk kyss etc.	6 %	3 %	1 %	3 %	2 %	1 %
Genital berøring	6 %	11 %	4 %	4 %	17 %	9 %
Samleie	8 %	25 %	22 %	3 %	14 %	8 %
TOTALT	19 %	40 %	27 %	10 %	33 %	18 %

Tabellen viser at når det gjelder erotisk kyssing, har gruppen ikke-funksjonshemmede den største prosentandelen. Når det kommer til de mer alvorlige overgrepene, som berøring av kjønnsorgan og samleie, er det de to gruppene funksjonshemmede som viser størst prosentvis forekomst. Et annet trekk ved tabell 1 er den kjønnsmessige fordelingen, hvor menn med funksjonshemming langt oftere enn menn uten funksjonshemming oppgir å ha vært utsatt i barndommen. Dette kommer tydelig fram i figur 2, som viser den prosentvise andelen av henholdsvis jenter og gutter som har vært utsatt for seksuelle overgrep med genital kontakt eller samleie, altså de mest alvorlige formene for overgrep.

Figur 1: Prosentvis andel jenter og gutter som har vært utsatt for overgrep med genital berøring og/eller samleie i henholdsvis Folkehelsas undersøkelse, døveundersøkelsen og blindeundersøkelsen.

Det er signifikant høyere forekomst av utsatte i både døveundersøkelsen og blindeundersøkelsen enn blant Folkehelsas informanter ($p < 0,01$). Det gjelder også når informantene blir delt etter kjønn.

Forhold omkring overgrepene mot funksjonshemmede

Gjennomsnittlig alder ved første overgrep var for døve nesten 11 år (3 – 16 år) og for synshemmede ca. 10 (3 - 17 år). For døve var den gjennomsnittlige alder ved første overgrep omtrent lik uansett type overgrep. For synshemmede derimot var det lavest gjennomsnittlig alder ved de mest alvorlige overgrepene, f.eks. var det 7 år ved genital berøring og snaut 9 år ved første samleie.

De fleste rapporterte at de var utsatt for flere typer overgrep. Vanligvis skjedde overgrepene '6 ganger eller mer'. Stedet for overgrep var ulikt mellom døve og synshemmede. Blant døve var det vanligste svaret at overgrepene skjedde på døveskolens område (51 %), også for en del barn som bodde hjemme. For synshemmede skjedde overgrepet oftest i eget eller overgriperens hjem (70 %).

De fleste i begge gruppene svarte at overgrepet hadde vært fryktelig eller meget ubehagelig. Over halvparten fortalte ikke til noen at de var blitt misbrukt, og kun 5 % av overgrepene blant døve og 4 % blant synshemmede ble rapportert videre. Ca. hver fjerde informant ble utsatt for overgrep av flere personer.

Hvem var overgriperen?

Overgriperen var i de aller fleste tilfellene en mann. Men også kvinner var overgripere: ca. 10 % blant de døve og 6 % blant de synshemmede. I døveundersøkelsen var overgriper 10 – 58 år (gjennomsnitt 25 år), og i

blindeundersøkelsen 9 – 70 år (gjennomsnitt 33 år). Alle overgriperne var bekjente av barnet.

For døve var det i mer enn hvert annet tilfelle en døv overgriper, oftest en eldre elev ved skolen. Synshemmede hadde bare i 8 % av tilfellene en synshemmet overgriper.

Både blant de døve og blant de synshemmede svarte mer enn hver tredje informant at overgriperen hadde benyttet vold, makt eller trusler for å få gjennomført handlingen. Andre ganger klarte overgriperen å få med seg det overgrepsrammede barnet ved overtalelser, narring eller luring, mens enkelte benyttet sin overlegne posisjon.

Kjennetegn ved utsatte funksjonshemmede barn

Foruten at de hadde en funksjonshemning, var det ett forhold som ble ofte rapportert blant de funksjonshemmede barna som ble utsatt, nemlig mobbing i skolen. Det var signifikant større forekomst av mobbing blant de seksuelt misbrukte døve og synshemmede respondentene enn blant de som ikke var utsatt for overgrep. Videre anga de oftere at de ikke hadde venner. Man vet imidlertid ikke om barna er blitt mobbet fordi de ble utsatt for seksuelle overgrep, eller om de ble utsatt for seksuelle overgrep fordi de var mobbeoffer og dermed heller ikke fikk venner.

Drøftinger og konklusjon

Alle retrospektive spørreskjemaundersøkelser er beheftet med en del usikkerhetsmomenter, noe som også gjelder de tre norske undersøkelsene. Det kan for eksempel være en risiko for at forhold langt tilbake kan bli glemt.

Man regner likevel med at store påkjenninger, som for eksempel seksuelle overgrep, neppe blir glemt. Faren for fortregning kan imidlertid være til stede. Denne faren vil sannsynligvis være nokså ens for alle de tre undersøkelsene, slik at det ikke vil influere på sammenligningen. Et annet ankepunkt er at svarprosenten er lav ved alle de tre undersøkelsene.

Tross disse innvendingene må det kunne slås fast at norske barn med en sansemessig funksjonshemming i større grad enn barn uten slik funksjonshemming blir utsatt for seksuelle overgrep. Dette er i samsvar med den tidligere nevnte internasjonale forskningen (Crosse, 1993; Sobsey & Mansell, 1994; Sullivan et al., 1987).

Man har tidligere ment at tegnspråkoplæring av personalet ville minske risikoen for seksuelle overgrep mot døve barn. Det var imidlertid ikke færre overgrep eller større rapportering blant de yngste døve informantene som har hatt

tegnspråkkyndige omsorgspersoner og pedagoger.

Kommunikasjonsvansker må derfor kunne utelukkes som hovedgrunn for overgrep for døve. Det kan snarere se ut til at døveskolene har hatt en ukultur blant elever, og til dels blant ansatte. Synshemmede barn gikk sjelden i blindeskole. De rapporterte samme type overgrepere som den øvrige befolkningen, nemlig familie, naboer, venner og bekjente, men forekomsten av de mest alvorlige overgrepene var imidlertid langt større.

For begge gruppene er det avgjørende at foreldre, pedagoger, personalet ved institusjoner og ikke minst sexologer som kommer i kontakt med mennesker med spesielle behov er i stand til å avsløre når en person - barn eller voksen - utsettes for seksuelle overgrep. At slike forhold vil virke sterkt ødeleggende på senere liv - herunder seksuallivet - er hevet over tvil.

Referanser

Crosse, S (1993). Incidence and prevalence. In: JAJ Plucker, KS Keeney and JF Atallo (Eds). *Responding to sexual abuse of children with disabilities*. Alabama: The National Resource Center on Child Sexual Abuse

Gorey, KM & Leslie, DR (1997). The prevalence of child sexual abuse: integrative review adjustment for potential response and measurement biases. *Child Abuse and Neglect*, 24: 489-498

Kvam, MH (1995). *Seksuelle overgrep mot barn med funksjonshemming. En oversikt over og analyse av nasjonal og internasjonal forskning*. Redd Barna, 1/95

Kvam MH (1998): Dobbel risiko? Blir seksuelle overgrep mot norske barn med funksjonshemming avdekket? Redd Barna, 1/98

Kvam, MH (2000). Is sexual abuse of children with disabilities disclosed? *Child Abuse & Neglect*, 24: 1073-108

Kvam, MH (2001a). *Seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget

Kvam, MH (2001b). *Seksuelle overgrep mot døve barn. En retrospektiv analyse av situasjonen i barndommen for 431 voksne døve*. Oslo: SINTEF rapport

Kvam, MH (2003). *Seksuelle overgrep mot synshemmede barn i Norge. En retrospektiv analyse av situasjonen i barndommen for 502 voksne blinde og svaksynte*. Oslo: SINTEF rapport

Leth, I, Stenvig, B & Pedersen, A (1988) Seksuelle overgrep mod børn og unge: Omfang og karakter. *Nordisk psykologi* nr. 40 (383-393)

Rädda Barnen (1983). *Rädda Barnen*, 1/95. Stockholm: Rädda Barnen

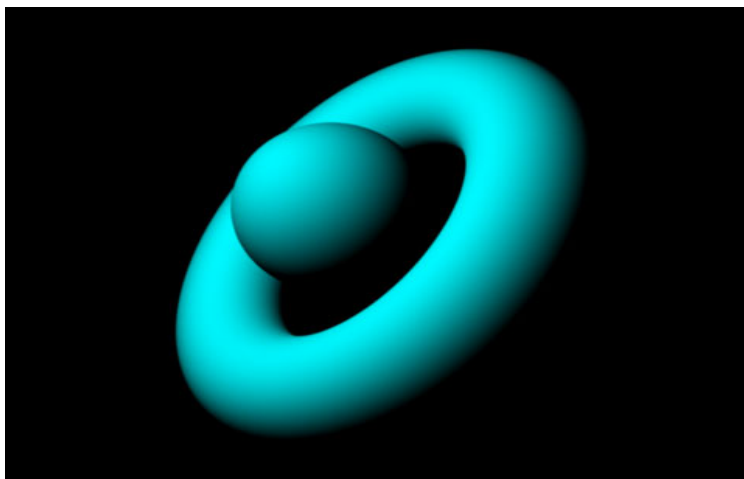
Sullivan, PM, Vernon, McC & Scanlan, JM (1987). Sexual abuse of deaf youth. *American Annals of the Deaf*, Oct: 256-262

Tambø, K (1994). *Noen resultater fra Folkehelsas undersøkelse*. Oslo: Norsk Institutt for Folkehelse

Weinberg, SK (1955). *Incest behaviour*. New York: Citadell Press

Masturbering

Av Raymond Mortensen

Masturbasjon er den omnipotente erotiske stamcelle som all seksualitet utvikler seg fra. For mange mennesker er masturbering den eneste måten å komme i kontakt med sin egen seksualitet. Hyppigheten av masturbasjon i samfunnet øker og minker med muligheten for alternativer. Den seksuelle energi er den samme.

Etter at menneskene forsto sammenheng mellom sex og befruktning ble det raskt viktig å regulere seksualiteten i den hensikt å øke produktiviteten. Mange medlemmer i gruppen gir større trygghet og mer mat. Det gjør det mer forståelig at både masturbering og homoseksualitet kom i et spesielt lys.

Om Pan fortelles det at han var frustrert over at nymfen Echo ikke ville ha med han å gjøre, og hvor hans far Hermes lærte han trikset med å lette på det seksuelle presset. Pan i sin tur lærte det til gjeterne som i sin ensomhet trengte å lette på presset.

Ordet masturbasjon kommer fra de latinske ordene manus som betyr hånd og stupare som betyr å skitne til eller besudle. Frico var et slanguttrykk og uttrykker hånd - jobbing. Det fantes en rekke slanguttrykk som plasserte aktiviteten i et noe latterlig lys.

Det greske ordet dephasthai betyr å knø på seg selv, og ordet blir brukt i komedier for å angi en som

masturberer, ofte som humoristisk betegnelse.

I mange skapelsessagn spiller masturbering en viktig rolle. Sumererne, som oppfant det første skriftspråk, forteller om guden Enki som masturberer frem vannet i Tigris og Eufrat.

I egyptiske overleveringer beskrives handlingen som en prosess som guden Atum utfører for å skape Shu og Tefnut, som kan sammenlignes med henholdsvis Adam og Eva. På samme måte mente egypterne at Nilens oversvømmelser som de var så avhengige av, skyltes ejakulatet fra guden Hapy. Guden Osiris hersker over død og evighet, gjenskaper seg selv ved hellig masturbering i en assosiasjon med naturens cykliske fornyelser.

Min - guden for mannlig potens - ble alltid avbildet holdende på en stor ereksjon. Ved de årlige feiringer av denne guden var det vanlig med massemasturbering, noe som ellers ikke var tolerert. Selv denne nytelsesorienterte kulturen plasserte masturbering i en helt spesiell kontekst. Mannlig masturbering utført

av en gud var en kreativ og magisk handling, mens vanlige dødeliges handling var mer problematisk utenom ritualene.

Masturbasjon var en del av et befruktningsrituale for egyptiske kvinnene som trodde at en kunne øke fertiliteten ved å masturbere i måneskinn på en statue av Amon-Ra med en stående fallos.

Den eldste kinesiske tradisjon, ved Taoismen, sammenlignet seksuell nytelse med å generere Chi eller livskraft. Langvarig masturbering uten ejakulasjon trodde man bedret helsen og velværen. På den andre siden så ville hyppige ejakulasjoner være sløsing med livskraft og den verdifulle Chi. Den samme oppbygging av livskraft hadde man ved langvarige samleier.

Oldtidens grekere hadde et annet og mer avslappet forhold til masturbasjon enn egypterne. De oppfattet akten som normal, og en sunn erstatning for andre former for seksuell glede. Gresk kultur var ekstremt fallossentrert, og den erigerte penis var beundret både verbalt og i avbildinger. De oppfattet masturbasjon som en sikkerhetsventil mot destruktiv seksuell frustrasjon. Det er en rekke illustrasjoner på vaser som viser akten som en vanlig del av dagliglivet.

Samfunnet var delt opp i mann- og kvinnesystemer, hvor hvert kjønn tilbrakte mest tid med sitt kjønn selv om grekerne satte familien og formering høyt. Mannlig masturbering ble tolerert så lenge det ikke forstyrret familiens stabilitet. Kvinnene hadde ingen høy status i dette mannsdominerte samfunnet. Deres rolle var hovedsakelig moderskapet, mens gledes-pikene kunne ha en nesten likeverdig stilling som mennene. Kvinnene hadde god grunn for hyppig frustrasjon grunnet sine fraværende menn. Deres løsning ble dildoer som ble laget av både lær, tre og elfenben. Olsibos var en dildo som ble laget av mykt skinn fylt med

ull og smurt med olivenolje. Det ble brukt av kvinnene når mennene var i krig og også ellers.

I byen Miletus i Lille-Asia var håndverkerne kjent for å lage gode dildoer. I et komisk skuespill fra 300 før kr. finner vi en dialog mellom to kvinner hvor den ene vil låne dildoen av den andre som igjen har lånt den bort til en tredje. Noe som får den første i frustrasjon til å bestille seg en egen. I Lysistrata hvor kvinnene går sammen om å holde tilbake sex med mennene dersom de ikke sluttet å krige, blir det brukt dildoer som substitutt.

Antikkens leger nevner ikke masturbering, verken på godt eller ondt. Det var istedet viktig med regelmessig tømning av opplagret væske som f. eks sæd.

Galen (200 e. kr.) mente at det eksisterte bare en type mennesker, og at kvinner var menn med vagina som en innovervendt penis. Den oppfatningen har fulgt medisinen langt frem til vår tid. Kvinnenes utsondring under seksuell opphisselse var ekvivalent med sæd. Det var viktig å regelmessig bli av med opplagrede kroppsvæsker.

Galens råd for kvinner om de er ugifte, enker eller hvor mannen er borte, er å første varme opp kroppen, deretter massasje av genitalia noe som vil utløse sammentrekninger i kroppen og en blanding av smerte og glede samt utskillelse av overskuddsvæske som ble kalt den kvinnelige sperma. Etter dette vil hun så bli kvitt det som plaget henne nemlig opplagret sperma og lyst. Dette har så vært en behandling for hysteria helt frem til begynnelsen av 17. århundre.

Galen nevner en anekdote om Diogenes som hadde kalt til seg en hore som imidlertid er for sen til avtalen og hvor han viser henne bort med ordene "min hånd har sunget bryllupshymnen allerede". Homer skriver i Iliaden "gi meg masturbering eller gi meg døden" Sex med seg selv

var noe for de som ikke klarer seg på annen måte, de gamle, slavene og de som ikke kan skaffe seg partner. Det var også akseptert at slavene levde sitt seksualliv som masturbatorer.

Da romerriket overtok dominansen i den vestlige verden, ble det i økende grad en innskrenkning av den seksuelle friheten. De var opptatt av statens makt og alle handlinger skulle tjene staten og individenes frihet var underordnet. Selv om det mot slutten ble utsvevelser var grunnregelen en snerpete skinnhellighet.

Caesar har imidlertid en soldats direkte språk når han beskriver masturbasjon som: "til den ensomme er det selskap, til den forlatte en venn, til den gamle og impotente en trøst. De som er fattige er likevel rike som har denne majestetiske utspreidelse". Ved en annen anledning skriver han: "Det har vært situasjoner hvor jeg foretrekker det fremfor sodomi".

Slik var situasjonen i den første halvparten av århundret før Jesu fødsel, men rundt 500 f. kr. skjer det en bemerkelsesverdig forandring i oldtidsmenneskets psyke. En merker det først ved en økende skyldfølelse, askese og beskjefteigelse med livet etter døden.

Kombinert med dette kom en forbløffende endring i holdningen til det seksuelle, med tanker om at all seksuell glede var av det onde og stygge. I jødedommen ser en den samme forandringen der en først oppfatter seksualiteten som en god ide av Gud så lenge den var knyttet til ekteskapet.

Masturbasjon ble ikke nevnt, og det var heller ikke på listen over synder. De oppfattet det som en naturlig del av livet og ikke verdt å nevne. Salomon, Davids sønn, sier et sted "Det er ikke noe å anbefale, men billig er det". Heller ikke Jesus eller hans apostler nevner masturbasjon. Man advarer mot misbruk av Guds

gave seksualiteten, en masturbasjon blir aldri nevnt som et misbruk.

Det blir viktig å hindre barn i å oppdage sin seksualitet og på den måten innføres en livslang skyldfølelse rundt det seksuelle. Det ble innført nye og strenge regler som f. eks at en ikke måtte sove på ryggen, ikke holde i penis under urinering og ikke bruke trange klær for å hindre ufrivillig ereksjon og ejakulasjon.

For å skape en varig skyldfølelse er det viktig å påvirke barnet tidlig. Det var derfor viktig å få foreldrene til å bekjempe barnets lek med genitalia. Barnet forstår ikke hvorfor det ikke kan skaffe seg glede ved å leke med kjønnsorganene, og en straff fører til skyldfølelse for andre ting som gir også glede. Det seksuelle ble bare tolerert for det var eneste måte å lage barn på.

Viktige bærere av disse nye kulturelle strømningene var stoiske filosofer og gnostikerne. Seksualiteten ble mer og mer stigmatisert etter som kristendommen fikk en økende makt i senromerriket. Kirkemenn som apostelen Paulus, Augustin (354-430), og Thomas Aquinas (1225-1274) bidro sterkt til å øke den negative holdning til glede generelt og seksualitet spesielt. Ca 300 e. Kr. var endringene fullført. Den offisielle kirkes lære var at en kunne ikke komme nært Gud dersom en samtidig hadde noen som helst form for seksualliv. Gud snudde seg bort når et ektepar hadde sex selv om hensikten var å lage barn. På denne tiden begynte man virkelig å se på masturbasjon som syndig.

Ting skulle bli verre. Thomas Aquinas mente at masturbasjon var verre en voldtekt og utroskap, for det kunne tross alt føre til befruktning, mens masturbasjon var sløsing med sæd. Den bibelske bekreftelse på at det var syndig fant en i historien om Onan hvor han lot sin sæd falle til jorden og Gud straffet han med døden. Det som bibelskriften fordømte var imidlertid coitus interruptus. Onan

ville ikke lage barn med sin brors enke som han etter levittisk lov var nødt til å underholde etter hans død. Et avkom ville redusere og forskyve arvefordelingen fra foreldrene til brødrenes familier.

I 1712 utløste en bok som ble skrevet av en John Marten et hysteri mot masturbasjon som historien ikke har sett side stykke til. Boken het Onania. Det var en mann som solgte urter for et og annet og deriblant ville han markedsføre et middel mot onani. Det ble en bestseller.

Det ble en utbredt tro blant prominente leger, vitenskapsmenn, filosofer og religiøse ledere at masturbasjon utløste sykdommer som psykoser, syn og hørselsskader, epilepsi, ryggmargskader og mentalt og fysisk forfall. Hele 60 % av alle kjente sykdommer ble knyttet til denne handlingen. Ejakulasjon med en partner utløste paradoksalt nok ikke de samme sykdommer. Den antimasturbasjonsbølgen ble styrket av kjente navn som Rousseau med boken Confessions og Emilie. Dertil den kjente legen Tissot.

Det er vanskelig å forstå at legestanden ble så engasjert i bekjempelse av masturbasjon, og at de uvitenskapelig knyttet den opp mot sykdom. En av de mulige grunnene til at masturbasjonstemaet dukket opp var muligens at det økte i omfang for å hindre seksuelt overførbare sykdommer.

Det var muligens et forsøk på å undertrykke den ekte demokratiske seksualitet. En annen forklaring kunne være den gryende kapitalisme. Sløsing med midler og sløsing med sæd stred mot den gryende kapitalismen. Den kjente kapitalist John Harvey Kellogg erklærte "sex for annet enn reproduction er sexual excess." Kellogg og andre begynte å fremme omskjæring som et forebyggende tiltak, noe vi fortsatt har i statene. Grahambrødet har laget sitt brød for å redusere seksualdriften og lysten til å masturbere. Mellom

1856 and 1932, ga U.S. Patent Office hele 33 patenter til oppfinnere av anti-masturbations redskaper.

Verre enn som så var omskjæring av jenter ved å fjerne klitoris, noe som ble fremmet under viktariatiden. Så sent som i 1882 skrev en fransk doktor at ved å brenne klitoris så reduserte en jentenes tendens til å ta på seg selv. Den siste vestlige kvinne som fikk fjernet sin klitoris for å fremme moralsk renhet ble operert i USA i 1946.

Masturbasjon ble av Freud sett på som et tegn på manglende modenhet. For jenter som lærer sin seksualitet å kjenne gjennom klitoris-masturbasjon, ble Freuds mening om at dette var infantilt, og at den modne kvinne skulle ha vaginal orgasme vel så mye nevroseskapende som deres utgangsproblem. Det ble populært med Halbans operasjon med kirurgisk flytting av klitoris lengre bakover mot vagina.

Så sent som 1940 finner vi i en lærebok, *Diseases of Infancy and Childhood*, påstander om at masturbasjon er skadelig for barna. Så kommer vi inn i vår tid med dagens oppfatning blant annet uttrykt i en bok utgitt i 1971 av Goldstein, Haeberle & McBride som beskriver masturbasjon som den mest vanlige seksuelle aktivitet hos menneskene.

Menneskenes seksuelle energi har vært den samme fra tidenes morgen, men forskjellige samfunn har hatt ulike holdning til denne energien. Masturbasjon som seksualitetens kjernevirksomhet vil alltid eksistere og være en livslang ledsager fra vugge til grav.

Privatseksualitet i parforholdet

Av Line Merete Tangen Aanerød,
spesialist i
klinisk voksenpsykologi.

(Tangen er styrerepresentant i NFKS og arbeider ved Grenland Familiekontor.
Kontaktadresse: line@a4.no)

Det moderne parforholdets dilemma

Kjærlighet og sex er ikke bundet sammen, men de kan eksistere samtidig. Som relieff er det tradisjonelle syn at kjærlighet og parforhold rammer inn den rette sex. Balansering mellom nye og gamle diskurser er *det moderne parforholds dilemma*. I skrivende stund er vi midt i den frustrerende og deilige brytningstid mellom modernismens absolutte retningslinjer om rett eller galt, troskap eller utroskap; og den frekke postmodernismen som fordrer narrativer og egendefinisjon av hva som er rett for meg og hva som er rett for deg. Her foretrekkes identitetskaping på gutterommet og i cyberspace, framfor samfunnets avgrensede kategorier: heterofil eller homofil, kvinnelig eller mannlig. I dag kan den første date og seksuelle utforskningen like gjerne være via SMS, chatroom og Facebook, som bak kiosken, på hyttetur eller speed-date (Pedersen, 2005).

Kvinnefrigjøring og den seksuelle revolusjon, etterfulgt av den virtuelle

tidsalder, har gitt oss en grenseløs mulighet til å skape virkelige og uvirkelige sosiale kontakter, nettverk, intime og seksuelle relasjoner. For menn og kvinner, likekjønnspar og ulikekjønnspar; i de tusen norske hjem, og ditto terapirom, fører dette til forvirring. Vi spør oss: Hvor går grensen?

Internett er "the missing link" mellom fantasi, lyst og mulighet. Kanskje er grensen bokstavelig talt trådløs?

Seksualvaner i endring

Nettsex (alt.: cybersex, internetsex, sex online) defineres som når to eller flere deltar i erotisk samspill online for å oppnå seksuell spenning. Onani kan, men trenger ikke å være en del av dette (Daneback, 2005).

Daneback (2005) fant at nettsex er en ganske vanlig beskjeftigelse. I studiet av svensker (n=1500) som daglig benyttet internett i sitt yrke, hadde 30 % menn og 34% kvinner (!) deltatt i nettsex. Kvinner i undersøkelsen beskrev internett som en fantastisk kilde for å innhente seksualkunnskap, dele seksuelle erfaringer og hente

seksuell inspirasjon, trygt og fritt for skam.

Nettsex er ikke eksklusivt en singel aktivitet. Nettsex brukes også av par. Daneback (2005) fant ingen signifikant forskjell mellom bruk av nettsex og sivil status. Aktive nettsexbrukere har gjennomsnittlig flere partnere offline, enn ikke-nettsexbrukere. Det er interessant å merke seg at hovedparten av de som bruker nettsex ikke oppfatter dette som utroskap, i motsetning til partneren deres!

Stadig oftere møter nettopp dette fenomenet opp i parterapirommet: Hun har hatt nettsex og heftig SMS-flørt, og ser dette som lek og krydder i tilværelsen. Han ser rødt fordi han opplever troløshet og invadering av parforholdet.

Terapeutisk hodebry

- Er nettsex utroskap? Er flørt via SMS troløshet?

Dette er spørsmål som utfordrer terapeutens evne til å balansere verdier, på nivå med balansering av egg på Columbus` tid.

Krav til terapeutens balansekunst minner om *det moderne parforholds dilemma*; hvor partene lever i spenningen mellom to konkurrerende paradigmer som eksisterer samtidig. Individet i det moderne par er oftest bærer av både modernismens idealer om "trofasthet mot kjærligheten og den ene sexpartner", samtidig som hun/han stemmebærer idealer om "individualitet, åpenhet og fleksibilitet i tanke, følelse og seksualitet" forankret i postmodernismen og overskrifter i tabloidpressen. Her har fenomenet sex beveget seg fra å være et privat anliggende til et statussymbol for moderne konsumenter. Samtidig er sex, ved hjelp av internett, løst fra sosialt samspill og sosiale sanksjoner. Dette

gir grunnlag for framvekst av nye, seksuelle script, og hodebry for terapeuten. Moderne par ber om hjelp til å håndtere en vanskelig parseksualitet når den enkeltes, private seksualitet, trenger seg på.

Privatseksualitet vs. Parseksualitet

Med privatseksualitet mener jeg den personlige seksuelle virksomhet som gjøres for å ivareta egne seksuelle behov, ønsker og lyster, eks. seksuelle handlinger som masturbasjon, fantasi, bruk av pornografi og motivasjon for seksuelle relasjoner.

Med parseksualitet mener jeg den del av seksualiteten som paret skaper sammen ved å investere og kommunisere deler av den enkeltes privatseksualitet.

For å imøtekomme parets ulike posisjoner mht. definisjon av nettsex på dimensjonen utroskap - troskap, er min overbevisning at det er nødvendig å gjøre en distinksjonen mellom par- og privatseksualitet eksplisitt. Dette gir den enkelte og terapeuten frihet til å anerkjenne og drøfte tanker, følelser og moralske vurderinger av nettsex som fenomen og dens status i parforholdet. Videre gir posisjoneringen av privatseksualitet en arena for å utforske nettsexbrukerens seksuelle utvikling, historie, verdiforankring, seksuelle smak og opplevelse av parseksualiteten. Dette kan gi kunnskap om *valget* bak bruk av nettsex. Den forsmådde part vil på samme måte kunne gis refleksjonsrom omkring sin privatseksualitet for å forstå egne reaksjoner, verdisyn og posisjon. Kommunikasjon om den enkeltes seksuelle posisjon og grad av kjærlighet til partneren vil kunne bidra til empati og en nødvendig, felles plattform for videre arbeid.

Med utgangspunkt i de ulike parters beskrivelse av privatseksualitet og verdiforankring kan paret sammen definere trafikkregler for nettsex for privat- og parseksualiteten. Felles, eksplisitte og forutsigbare trafikkregler for grad av nettsexbruk i et parforholdet vil kunne bidra til å styrke lojaliteten og tryggheten i parforholdet. Dersom paret kan håndtere bruk av nettsex i forholdet kan dette være til inspirasjon for parseksualiteten. Dersom paret mener at nettsex kan ødeleggende parseksualiteten vil innsikten kunne styrke deres vilje til å verne om forholdet.

Familieterapi og sexologi

I møte med nye seksuelle arenaer og postmodernismens slagkraft mot etablerte sannheter, er det behov for nye diskurser for å imøtekomme moderne parforholds utfordringer. Paret har behov for ny forståelse og handlingseredskap i takt med de nye script som etableres. Terapeuten har behov for innsikt og faglig forankring for å kunne imøtekomme de moderne

parforholds dilemma. Her har teori og metodeutvikling i skjæringspunktet mellom familieterapien og sexologien et stort og ubrukt potensial.

Kombinasjonen av: 1) familieterapiens kompetanse på relasjonsarbeid og verbal kommunikasjon i parforhold, og 2) sexologiens kompetanse på den utfordrende seksualiteten og kommunikasjon med kropp i parforhold, vil etter mitt syn være en nødvendighet i tiden framover. Videre vil en gjensidig utveksling mellom disse etablerte fagfeltene styrke hvert av dem.

Tid for Colombi egg?

For å komme tyngdekraften til livs og balansere egget på høykant, sier historien at Colombus satte egget på underlaget slik at eggets avrundede ende, ga etter. Egget ble stående på høykant. Hvis vi skal tro historien rett, kombinerte Colombus kjent og kjent kunnskap for å oppnå ny kunnskap. Jeg tror tiden er moden for å ta en Colombi.

Referanser

Daneback, K., Cooper, A., og Månsson, S.-A. (2005). *An Internet Study of Cybersex Participants*, *Archives of sexual Behavior*, 34, (3), 321-328.

Pedersen, W. (2005). *Nye seksualiteter*. Universitetsforlaget.

Porno som litterær sjanger

Av Terje Gammelsrud

Artikkelen er publisert i Dagbladet 2. juni 2007 og i Cupido nr 6/2007. Den er skrevet etter et massivt anmelderslakt av Aller Forlags pornografiske roman, Julie Just: REFS i Dagbladet og VG sommeren 2007.

Gode pornografiske tekster tåler å bli vurdert som litteratur. Men det er en forutsetning at den som vurderer kan skjelne mellom god og dårlig porno. Interesse for og kunnskap om seksualitet kommer også godt med.

Knut Faldbakken skrev i sin anmeldelse i Dagbladet at "forfatteren [av REFS] avstår fra de verste utpenslinger. Men dette er likevel ikke litteratur, ikke skjønnlitteratur. Fordi fortellingen ikke på noe punkt peker ut over seg selv og sin hensikt som er å gjøre leseren seksuelt opphisset... Som sagt, her kan ikke anmelderen kaste terning. Som porno fungerer denne teksten sikkert utmerket, for de trengende. Men vi andre mangler en kvalitetsskala for denne kategorien."

Jeg gir meg ikke her inn på en vurdering av de litterære kvalitetene i Julie Justs REFS, men vil forsøke å formidle noen generelle betraktninger om porno og litteratur.

Gode pornografiske tekster tåler også å bli lest som litteratur. Men seksualiteten er sårbar, og leserens innlevelse i de seksuelle skildringene kan lett bli forstyrret hvis tekstens litterære kvaliteter blir for påtrengende.

Kriteriene for kvalitetsvurdering av porno bør ikke være så ulike de som benyttes for vurdering av andre litterære sjangere. Men det er med porno som med krim at den også bør

vurderes på en del egne premisser.

Mine erfaringer er høstet gjennom 23 år som Cupido-redaktør. Jeg har lest 14.000 pornografiske tekster som bladets lesere har sendt inn til redaksjonen og refusert 11.000 av dem. Jeg har således fått mulighet til å reflektere en del over hva som er god og hva som er dårlig porno, om pornoen er seg selv nok, og om porno er litteratur.

Mainstream heteroporno er i utgangspunktet ganske stereotyp og klisjémessig. Forfatterne henfaller stort sett til lettvinde og karikerte personskildringer, skryt om seksuelle erobringer og et repertoar begrenset til guttekulturens snevre aksept av hva som passer seg for en mann.

Men porno kan være så mye mer. Det fikk vi bekreftet da Cupido i 1984 begynte å dyrke den erotiske skrivekunst og inviterte leserne til å skrive erotiske noveller og leserbrev. Seksualiteten som ble beskrevet ble mer nyansert og mangfoldig, og personskildringene mer spennende og levende.

Troverdighetens betydning for kåthetsgehalten

Vi opplevde at tekstenes kåthetsgehalt i høy grad er avhengig av troverdigheten, ektheten, ærligheten, kreativiteten, lidenskapen, hengivenheten, kjærligheten, intensiteten, galskapen og mulighetene for identifikasjon som formidles av forfatteren. Slik fikk vi også noen kriterier for kvalitetsvurdering av tekstene.

Vi bør merke oss at også fantasiene og drømmene kan vurderes ut fra sin troverdighet. Drømmene våre kan jo fortelle mer om vårt sanne jeg enn mye av det vi viser i kontrollert tilstand.

God porno vil ikke bare fange opp trender i tiden, den vil også være trendsettende i den grad dens forfattere har mot til å overskride grenser og åpenbare sider ved seksualiteten som av ulike årsaker har vært lite påaktet.

Det var kvinner som først benyttet seg av pornoens muligheter til å beskrive hva slags seksualitet de ønsket seg og burde fortjene. Spesielt de sexpositive feministiske miljøene i USA har brukt kvinnepornoen som en viktig premissleverandør for forståelsen av kvinners seksualitet.

Homofobien slipper taket

Nå ser vi endelig at også de mannlige forfatterne har begynt å ta fatt i sin egen seksualitet og skriver porno for å teste ut flere sider ved sitt seksuelle potensial. Ett av de aller nyeste og viktigste utviklingstrekkene i pornotekstene og fantasiene deres er at homofobien er i ferd med å slippe taket. Redselen for å være homo har jo ligget som en tung svøpe over mange menns følelsesliv, homoer så vel som heteroer. Vi merker mer og mer at tekstene til presumptivt heteroseksuelle menn inkluderer

fleksi- eller biseksuelle scenarier der han tillater seg å flørte med eller ha sex med andre menn.

Det kan faktisk se ut som om denne utviklingen er oppmuntret av kvinner. I de siste årene er vi virkelig blitt overrasket over hvor mange tekster vi får fra kvinner som beskriver at de tenner på homoseksuell guttesex, akkurat som menn i alle år har vist at de tenner på jentesex.

Det kan være vesentlige erkjennelser og erfaringer som eksponeres og formidles gjennom pornoen.

Tenningens betydning for folkehelsen

Ja, pornoens primære hensikt er å gjøre leseren seksuelt opphisset, og med støtte i nyere medisinsk og sexologisk forskning skal man ikke kimse av den seksuelle tenningens betydning for folkehelsen. På verdenskongressen i sexologi som ble arrangert i Sydney i april 2007, ble det lagt frem tydelige indikasjoner på at høy seksuell aktivitet hemmer aldriingsprosessen og forlenger livet, reduserer risikoen for brystkreft og hjerte- og karsykdommer og i det hele tatt har stor betydning for vår generelle helsetilstand, for selvbildet og for livskvaliteten. Og for første gang snakkes det i slike faglige sammenhenger ikke bare om samleiet, men om alle former for seksuell aktivitet.

Det er viktig å stimulere til mer mener sexologene som i stigende grad gir uttrykk seksuell lyst og mer seksuell aktivitet, for at det er behov for mye mer god porno.

Litterær særbehandling

Hva er det så som betinger at pornoen som sjanger kan gjøre krav på litterær særbehandling? La meg trekke en parallell fra porno til krim. Krim har jo opparbeidet seg en solid litterær plattform, og faktisk finner jeg i et litterært perspektiv en del likhetstrekk mellom hensynet til tenning og spenning.

En norsk krimforfatter har nylig fått medieoppmerksomhet fordi han anklager kritikerne for å gi ny krimlitteratur for gode anmeldelser og at det således ikke blir rom for ekstra bonus for krim som ikke bare er god krim men som også er god litteratur. I et radioprogram i begynnelsen av mai svarte en kritiker at god krim ikke blir bedre krim selv om det også er god litteratur.

Jeg erfarer det samme når det gjelder porno. Leser jeg en god erotisk tekst som også er god litteratur blir det vanskelig å nyte begge deler samtidig. Selvsagt kan jeg glede meg over at en tekst som gjør meg kåt også er godt skrevet, og kanskje også formidler inspirerende erfaringer og kunnskaper om sex, men jeg må passe meg så jeg ikke gleder meg for mye, i alle fall hvis det er kåthetens interesser det er viktigst å ivareta i øyeblikket.

Seksuell tenning er en tretrinnsprosess som består av: 1) Å koble ut tanker og stemninger av ikke-erotisk karakter. 2) Å fokusere på det som forårsaker den behagelige seksuelle stimuleringen. 3) Å vedlikeholde fokuset og unngå å bli distraheret.

På samme måte som trivielle assosiasjoner og annen tankeflukt kan

forstyrre oss i selve seksualakten, kan "litterære fremmedelementer" i en pornografisk tekst forstyrre flyten i den seksuelle spenningsoppbyggingen.

Som mann vet jeg godt hvor sårbar en ereksjon kan være for forstyrrende inntrykk i oppløpet mot et klimaks. En leser av god porno bør være vernet mot slike forstyrrelser, og pornoanmeldere som skal vurdere teksten i en faglig sammenheng, må derfor vise forståelse for at de seksuelle inntrykk kan virke overveldende og anmassende hvis den leses uten tenning.

På sexologikongressen i Sydney ble det også lagt frem resultater av nyere hjerneforskning. De seksuelle lystsentra i hjernen er lokalisert og de ligger ikke akkurat der forskerne hadde ventet å finne dem. Nå forskes det på hvordan lystsentrene kommuniserer med kjønnsorganet, de erogene områdene og de andre aktiviseringssystemene i hjernen. Det er ganske kompliserte greier, og jeg forstår i det minste at vi ikke skal ta det for gitt at hjernen vår, i alle fall på menneskets nåværende utviklings-trinn, helt klarer å koordinere opplevelsene av god sex og godt språk.

Sex, smerte og dårlig språk

For øvrig bekrefter hjerneforskerne at seksuell tenning reduserer opplevelsen av smerte. Jeg har tidligere også hørt om en undersøkelse med to grupper forsøkspersoner som holdt hendene i kaldt vann – der de som ble bedt om å tenke på sex holdt ut lengst.

Jeg vil tro at det fungerer på samme måte med sex og dårlig språk. Skal jeg tale for meg selv, kan jeg bekrefte at min tålegrense for erotiske tekster som er dårlig skrevet stiger proporsjonalt med innholdets appell til mine private seksuelle preferanser.

SUSS 20-års jubileumsseminar

Av Torunn Bratvedt Larsen

Senter for ungdomshelse, samliv og seksualitet (SUSS) markerte sitt 20-års jubileum med seminar på Soria Moria konferansesenter den 9. november. Et fagseminar med hovedtema "Ungdom og seksualitet i perspektiv", - med historiske tilbakeblikk, hvor er vi nå og tanker for fremtiden.

Stiftelsen SUSS-telefonen arbeider for å sikre ungdom hjelp til å oppnå bedre helse, spesielt å forebygge uønskede graviditeter, abort og overføring av seksuelt overførbare sykdommer. SUSS er en landsdekkende stiftelse som drives av og med helsepersonell som har spesiell kompetanse i helseforebyggende og rådgivende arbeid blant unge. Stiftelsen er helsefaglig fundert og er religiøst og politisk uavhengig.

Bjørn Christian Østberg åpnet fagseminaret med fortelle om SUSS sin utvikling fra 1987, og blant de nærmere 80 tilhørerne var de fleste tidligere eller nåværende SUSSere. SUSS gir hjelp til cirka 25 000 unge årlig med sine landsdekkende telefoner. Seniorrådgiver ved Sosial og Helsedirektoratet Ulla Ollendorff ble introdusert som SUSS-telefonen sin *gudmor*. Det finnes ikke noe liknende tilbud som SUSS-telefonen i hele Skandinavia, og Ollendorff hadde i sitt foredrag fokuset på seksuell helse og seksuell autonomi. Preben Aavitsland, avdelingsdirektør i Divisjon for smittevern ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, har i mange år engasjert seg i forhold til ungdom og

seksuelt overførbare infeksjoner (SOI). Hovedproblemet av SOI er genital klamydia, og oppfordret til å satse på videre forskning her. Professor ved Kvinneklinikken, Rikshospitalet, Babill Stray-Pedersen, foreleste om ungdom og provoserte aborter. Globalt skjer det årlig 46 millioner provoserte aborter. I Norge blir hvert femte svangerskap avbrutt, og i Sverige avbrytes hvert tredje svangerskap.

Tidligere SUSSere Maria Øverås og Sigrun Hope Brunsvik fortalte at SUSS har gitt dem mye kunnskap om ungdomshelse, og ikke minst hvordan kommunisere med ungdom om sex og intimitet. SUSS har også ansatt en gruppe medisinere med tverrkulturell bakgrunn, samt norske medisinere med tverrkulturell kompetanse for å kunne være et tilbud til en bredere del av norsk ungdom.

Spesialist i allmenntmedisin, Kjell-Olav B. Svendsen, holdt et foredrag om "ungdoms- medisin med fokus på kropp, selvbilde og seksualitet", men fastslo at dette er sårbart uavhengig av alder. Professor ved Psykologisk Institutt ved UiT, Bente Træen har fulgt norsk ungdoms seksualvaner

helt siden den første store seksualvaneundersøkelsen fra 1980-tallet. Hun foreleste om endringer og utfordringer i arbeidet med ungdom og seksualitet. Bente Træen er en mesterinne til å få tørre tall og søyler til å bli frodige og levende. Cand. Psychol, Deede Gammon ved Nasjonalt senter for telemedisin, holdt foredrag under tittelen Ungdom og e-medier som sosiale arenaer, eks. MSN, Chat-rooms, Facebook, SMS. E-medier har positive muligheter i helsesammenheng da en er anonym og har lav terskel for å søke råd.

SUSS har siden 2001 hatt en sikker E-post(WEB), hvor ungdom kan stille spørsmål og få svar. Cathinka Rondan er prosjektleder for P3 Oslo og var helt klar på at Juntafil ikke kunne vært foruten samarbeidet med SUSS. Hver femte person mellom 15 og 30 år, som hører på radio mellom klokken 14 og 16 på lørdag hører på Juntafil. Har du hørt på Juntafil og ikke likt svarene – er du nok ikke i målgruppen for Juntafil.

Mette Hvalstad er spesialist i Barne- og ungdomsmedisin ved Ullevål Universitetssykehus, og hun har vært faglig leder av SUSS-telefonen siden oppstarten i 1987. Hun avsluttet dagens foredrag med å fortelle om hvorfor ungdom bruker SUSS. Tjenesten er gratis, man er anonym, ingen bestilling, og SUSS har unge

medarbeidere som forstår og mestrer de unges kommunikasjonsformer. SUSS kan være spesielt viktig for ungdom som har mye å skjule i forhold til tabulagte forhold rundt seg selv, og de som har lav selvfølelse, få ressurser og liten kommunikasjon med voksne.

SUSS mottar cirka 50 seriøse henvendelser per dag og linjene er åpne fra kl 14 - 20, 365 dager i året.

SUSS har all grunn til å være stolte over hva de har bidratt til, og det de fortsetter å bidra med når det gjelder opplysning om seksualitet og samliv til ungdom.

Gratulerer med 20 års jubileet!

Sexologi:

Ansvarlig utgiver: Norsk forening for klinisk sexologi, NFKS. www.nfks.no

Redaktør: Margrete Wiede Aasland

Kasserer: Knut Andreassen

Redaksjon: Lars Ekeland, Mette Wallace, Anita Skrautvol,
Peter Zachariassen, Torunn Bratvedt Larsen

Korrektur: Lars Ekeland og Peter Zachariassen

Lay-out : Torunn Bratvedt Larsen

Neste nummer: April 2008

Materialfrist: 13. mars 2008

Materialet sendes til Peter Zachariassen, petez@online.no.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg.

Vi trenger nye redaksjonsmedlemmer!
Er du interessert og har du IT-kompetanse?
Ta kontakt med Peter Zachariassen på E-post: petez@online.no

Ser du etter kalenderen?

Den ligger på www.nfks.no – underside kalender.

